

Program starostlivosti o rezerváciu uvádza nasledujúce hlavné návrhy zásad hospodárenia v záujme zlepšenia stavu a ďalšieho zachovania tohto mimoriadne vzácneho územia.

Odporúčané činnosti

- Za základný spôsob starostlivosti o slatinné a mokré lúky sa považuje ručné kosenie alebo kosenie špeciálnou ľahkou mechanizáciou, čiže návrat k tradičnému spôsobu hospodárenia.
- Zarastené plochy, kde sa uskutoční ďalšia obnova lúk, sa môžu vyčistiť od drevín. Dreviny sa odporúča vyrúbať v zime a zvyšky po výrube vynosiť z plôch alebo spáliť na hromadách (mimo citlivých biotopov). Na výrub drevín a pálenie je nevyhnutný súhlas Správy TANAP. V nasledujúcej vegetačnej sezóne je efektívne plochy pomulčovať, čím sa odstráni výmladky drevín, zlikvidujú sa menšie zvyšky po výrube a urovná sa povrch terénu. Tým sa plochy pripraví na pravidelné kosenie.
- Ak nebude možné plochy pravidelne kosiť, ich udržanie v nelesnom stave dočasne zabezpečí kosenie alebo mulčovanie v nepravidelných intervaloch každých 3 – 5 rokov.

Zakázané činnosti

- Neprípustné je mulčovanie alebo kosenie bežnými ťažkými strojmi, ktoré rašelinu stláčajú, čím sa menia jej vlastnosti a poškodzuje sa biotop.
- Z celého územia je vylúčené hnojenie a aplikácia akýchkoľvek chemických prípravkov.
- Je zakázané uskutočňovať odvodňovacie opatrenia a akékoľvek zásahy do vodného režimu.
- Pasenie na území sa neodporúča. Mohli by sa poškodiť oblasti s výskytom jazierok a rozšíriť burinné druhy, ktorých prítomnosť je teraz veľmi nízka.

Dôležitý krok pri vytváraní vzťahu k Belianskym lúkam je vytvorenie „patronátu“ detí nad územím. Škola tak poskytne žiakom nielen poznatky, ale umožní žiakom starať sa o lokalitu. To zahŕňa pravidelné sledovanie jej stavu a tiež organizovanie akcií na jej ochranu. Len to, čo poznáme a máme radi, dokážeme účinne chrániť.

Na Belianskych lúkach môžeme obdivovať hmyzožravé rastliny rosičku okrúhlolistú (*Drosera rotundifolia*), tučnicu obyčajnú (*Pinguicula vulgaris*) i bublinatku nebadanú (*Utricularia australis*).

Vzácnne mäkkýše
pimprlík mokradný (*Vertigo angustior*)
a pimprlík močiarny (*Vertigo geyeri*)
sú veľmi drobné, ich ulita
má sotva 2 mm.

Belianske lúky – prírodná perla Spiša

Projekt starostlivosti o vzácné slatinné rašelinisko

2001: Lokalita pred obnovou, zarastená trstinou a náletovými drevinami

2007: Lokalita po odstránení trstiny a náletových drevín

Mulčovanie

Výrub drevín

Deti spoznávajú rašelinisko.

Vydal: © 2009 DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, Bratislava, www.daphne.sk, v rámci projektu UNDP/GEF
Ochrana, obnova a rozumné využívanie slatín v Slovenskej republike

Zostavili: Tomáš Dražil, Viera Šefferoval Stanová, Andrea Kráľovičová
Grafika a dizajn: Richard Watzka, www.rwdesign.sk
Fotografie: Daniel Dítě, Tomáš Dražil, Michal Horsák, Milan Janák, Viera Šefferoval Stanová

Mapy: UNEP/GRID-Arendal, <http://maps.grida.no/go/graphic/slovakia-topographic-map>, [Mapy.sk](http://mapy.sk), <http://mapy.atlas.sk>

Tlač: Cicero s.r.o., Bratislava, www.cicero.sk

Belianske lúky ležia v popradskej časti Spišskej kotliny v katastri mesta Spišská Belá v nadmorskej výške 670 až 695 m. Medzi miestnymi obyvateľmi sú známe aj pod názvom Belské lúky alebo Kobylie hlavy.

Prírodná hodnota územia

Belianske lúky sú posledným väčším nevyťažným rašeliniskom v regióne Spiša a zároveň najväčším slatinným rašeliniskom na území Slovenska. Vzniklo pred viac ako 10 000 rokmi, čím sa zaraďuje medzi naše najstaršie rašeliniská. Rašelina sa vekmi postupne hromadila a jej maximálna hĺbka dosahuje až 2,8 metra.

Rašeliniská predstavujú špecifický **typ mokradí**. Vznikajú v trvalo zamokrených podmienkach, kde sa ukladajú odumreté, nerozložené zvyšky rastlín a vzniká rašelina. Na Slovensku patria medzi najohrozenejšie a mimoriadne úzke biotopy. Aj pred ľudským vplyvom na krajinu pokrývali asi len 0,57 % celkovej rozlohy Slovenska.

Belianske lúky sú prostredím pre život množstva organizmov a útočiskom vzácných, ohrozených a reliktných druhov rastlín a živočíchov. Mnohé vzácne rastliny sú nenápadné a dokáže ich rozpoznať len odborník. K takým patria aj drobné machorasty **barinovec trojradý** (*Calliergon trifarium*) a **bakuľka trojrohá** (*Meesia triquetra*). Oba druhy sa považujú za **glaciálne relikty**, to znamená, že ich výskyt pretrváva od ľadovej doby. Barinovec trojradý tu má dokonca jedinú známu lokalitu v rámci Slovenska.

Na Belianskych lúkach je zaznamenaných 266 druhov cievnatých rastlín, z toho 55 je zaradených do Červeného zoznamu. Viaceré ohrozené druhy sa tu vyskytujú vo veľmi silných populáciách. Napríklad **vachtu trojlístú** (*Menyanthes trifoliata*) nájdeme na iných rašeliniskách len zriedka. Na Belianskych lúkach rastie vo veľkých množstvách, v čase kvitnutia začiatkom júna je neprehliadnuteľným druhom. Mimoriadne početný je aj výskyt zástupcov čeľade vstavačovitých, najmä rodu **vstavačovec** (*Dactylorhiza*), a ich krížencov. K botanickým raritám patrí **ostrica barinná** (*Carex limosa*), ktorá tu má plošne najväčšiu a najpočetnejšiu známu populáciu na Slovensku, a nápadný **všivec žezlovitý** (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), ktorý v rámci Slovenska rastie iba v tatranskej oblasti.

Na území Belianskych lúk sa našlo 19 druhov mäkkýšov. Z ochranárskeho hľadiska je najdôležitejším výskyt **pimprlíka mokradného** (*Vertigo angustior*) a **pimprlíka močiarného** (*Vertigo geyeri*), ktoré sú zaradené do zoznamov európsky významných druhov. Pimprlík močiarny je kriticky ohrozeným druhom a zároveň významným reliktom z neskorej ľadovej doby.

Belianske lúky sú aj hniezdiskom vzácných druhov mokradových vtákov. Z najzaujímavejších druhov spomenieme výskyt **močiarnice mekotavej** (*Gallinago gallinago*), **svrčiaka zelenkavého** (*Locustella naevia*) a **strnádky trstovej** (*Emberiza schoeniclus*).

Možno tu nájsť typické ukážky vzácných slatinných spoločenstiev. Ich podobu formuje výška hladiny podzemnej vody. Tam, kde dosahuje až na povrch terénu, sa vytvorili machnaté nízke porasty s ostricami a páperníkmi. V minulosti zaberali najväčšiu časť rašeliniska.

Unikátny biotop predstavujú jazierka (šlenky), čo sú vlastne malé priehlbiny zaplnené vodou. Niekedy sú to priamo pramene, inokedy voda z prameňov steká do nižšie položených častí. Tým sa voda zahrieva, dochádza v nej k vyzrážaniu uhličitanu vápenatého a k tvorbe mäkkej vápnitej horniny – **penovca**. V jazierkach rastú zelené riasy – chary a hmyzožravé bublinatky, na dne sa pozorovali bordové baktérie žijúce bez prítomnosti kyslíka. Povrch rašeliniska je tu veľmi nerovný, čo vystihuje starý nemecký názov lokality Bollwiese (vo voľnom preklade Hrboľatá lúka). Na suchších miestach sú porasty rastlín vyššie. Začínajú prevládať byliny, ako napr. **žltohlav najvyšší** (*Trollius altissimus*).

Belianske lúky majú veľký význam pre vzdelávanie a vedecký výskum. Rašelina predstavuje prírodný archív, v ktorom sa zachovali nerozložené zvyšky rastlín. Ich analýza prináša svedectvo vývoja prírody pod Tatrami a pomáha poskladať mozaiku života ľudí v regióne.

Legislatívna ochrana územia

Územie bolo vyhlásené za chránené územie v roku 1983. V roku 2003 bola prírodná rezervácia preradená do kategórie **národná prírodná rezervácia (NPR)**. Jej rozloha je 89,42 ha a platí v nej 4. stupeň ochrany. V roku 2004 bolo územie rezervácie spolu s blízko ležiacim rašeliniskom Vysoká Bazička navrhnuté za **územie európskeho významu** (s rozlohou 105,77 ha) v rámci európskej sústavy chránených území Natura 2000. Od roku 2003 až dodnes patrí NPR Belianske lúky do územnej pôsobnosti Správy Tatranskeho národného parku, ktorá je zodpovedná za zabezpečenie ochrany územia.

Negatívne vplyvy na územie

Najzávažnejšie vplyvy, ktoré negatívne ovplyvnili územie Belianskych lúk, sú odvodnenie okolitých pozemkov a ústup od tradičného obhospodarovania.

Územie sa v minulosti využívalo tradičným spôsobom, a to ručným kosením. Vzhľadom na silne podmáčaný terén sa seno vynášalo ručne. Používalo sa najmä na podstielku. Údaje z katastrálnej mapy z roku 1878 hovoria o tom, že na území hospodáril veľké množstvo malých vlastníkov. Pôvodnými vlastníkmi boli obyvatelia Spišskej Belej, po 2. svetovej vojne boli pozemky pridelené obyvateľom Lendaku, ktorí ich využívali ako jednokosné lúky. V sedemdesiatych rokoch 20. storočia klesá záujem o hospodárenie, avšak stále možno hovoriť o riadnom poľnohospodárskom využívaní. Ústup od hospodárenia nastal po vyhlásení územnej ochrany územia Belianskych lúk v roku 1983, následkom čoho dochádza k zarastaniu, nástupu náletových drevín a k rozšíreniu trstiny.

Rašeliniská sú mimoriadne citlivé na zmeny vodného režimu. K nim došlo v dôsledku odvodnenia okolitých pozemkov v osemdesiatych rokoch minulého storočia, čo spôsobilo zníženie hladiny podzemnej vody. Na pokles hladiny podzemnej vody má vplyv aj zarastanie územia náletovými drevinami (brezy, vrby, jelše a borovica), ktoré odčerpávajú vodu.

Budúcnosť Belianskych lúk

Významné zmeny v zabezpečení potrebnej starostlivosti o územie Belianskych lúk priniesol päťročný projekt organizácie DAPHNE – Inštitútu aplikovanej ekológie *Ochrana, obnova a rozumné využívanie slatín v Slovenskej republike*. V rámci projektu sa spracoval Program starostlivosti o NPR Belianske lúky, uskutočnila sa veľkoplošná obnova nelesných slatinných spoločenstiev a pozornosť sa venovala aj zabezpečeniu dlhodobého užívania územia.

Predmetom ochrany lokality sú porasty slatinných lúk. Ich udržanie je na väčšine územia podmienené pravidelným kosením. Aby bolo možné zarastajúce lúky začať kosiť, museli sa najprv z vybratých plôch vyrúbať náletové dreviny a plochy pomulčovať. Z prostriedkov projektu zabezpečila organizácia DAPHNE výrub drevín na výmere 34 ha a ošetrovanie plôch mulčovaním na výmere 46 ha. Jedným z najvýznamnejších výsledkov projektu je, že sa podarilo zabezpečiť dlhodobé užívanie lokality. Obnovené plochy bude od roku 2009 pravidelne kosiť miestny poľnohospodár z dotácií z Programu rozvoja vidieka.

Barinovec trojradý

Bakuľka trojrohá

Vachta trojlístá

Všivec žezlovitý

Vstavačovec strmolistý

Ostrica barinná

Žltohlav najvyšší

Strnádka trstová

Páperníky a ostrice sú pre slatiny typické.

Malé jazierka nazývané šlenky